

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jaká je škola

21. století?

A jaký je učitel?

Profese pedagoga bývá označována jako poslání, nikoliv pouze jako povolání. Můžeme jí zařadit mezi tzv. pomáhající profese kde žák a rodina představují klienty, kde zakázkou se stává vzdělávání, výchova, socializace jedince.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Učitel dnešní doby není již autorita stojící na stupínku, ale partner ve výuce či facilitátor, který žáka provází edukačním procesem. Samozřejmě je na každém učiteli, jaký si zvolí učební styl, neboť zkušený pedagog používající liberální učební styl může mít stejně dobré výsledky jako začínající učitel se stylem autoritativním, který mu v počátcích pomáhá udržet kázeň. Přístup učitele se odvíjí vždy od konkrétních situací, individuality žáka i klimatu třídy a školy.

Školní prostředí také prošlo řadou změn. Dnešní škola představuje pro žáky pestré, útulné a příjemné prostředí. Například Waldorfské školy podporují u žáků vztah k přírodě, školní nábytek je ze dřeva, jsou zde užity převážně přírodní barvy. Ale nemusí jít o alternativní školy, s vesele „pomalovanou zdí“ i zajímavými nástěnkami či relaxačními zónami se setkáme takřka v každé škole.

Ideální škola je bezpečným a harmonickým prostředím. Žák školu navštěvuje rád, má zde kamarády i svého oblíbeného učitele. Dnešní škola by měla také podporovat inkluzivní přístup, tedy vzdělávání všech žáků dohromady. V jedné třídě spolu sedí žáci zdravotně handicapovaní, dítě z pe-

riferní chudé čtvrti, dítě přistěhovalců, dítě rómského etnika či dítě nadané. Třída je heterogenním prostředím, které pro učitele představuje sice náročnou práci, zejména v přípravě na hodinu a individualizovaném přístupu, avšak velmi důležitou pro budoucnost žáků i společnosti. Ukazuje se (Janebová-Kučerová, 2008), že nejvhodnější je inkluzivní přístup od první třídy, kdy se prvňáček nedívá tomu, že vedle něho nesedí spolužák na židli, ale na vozíku nebo proč jeho kamarád má na svačinu jenom chleba nebo proč si spolužák počítá příklady i o přestávce. Tito žáci prochází společně základním vzděláváním, kde mají svůj prostor a respektují se. Takto pak umí jít i cestou života, tolerance vůči odlišnostem je samozřejmá nebo tyto odlišnosti již ani nevnímají. Tento přístup se jeví velice důležitý zejména v dnešní době, kdy se stále setkáváme s nepochopením různosti nebo dokonce xenofobií a rasismem. I to je jeden z důvodů, proč učitel pracuje nejen s kognitivními či psychomotorickými cíly ve výuce (znalosti a dovednosti), ale také s afektivními (hodnoty, emoce, atd.). Podporujeme u žáků empatii, respektování sebe navzájem i toleranci. Učitel využívá nejen vyučovací předměty, ale také průřezová témata – například osobnostní a soci-

ální výchovu nebo multikulturní výchovu, jejíž prvky zařazuje v rámci výuky a posiluje tak žádoucí chování a vlastnosti žáků.

Dnešní škola ale neslouží pouze vzdělávání a výchově. Škola je i jakýmsi kulturním centrem, neboť nabízí žákům aktivity i po vyučování, je otevřena celé rodině, spolupracuje s obcí na různých činnostech. Takový přístup je reálný u vesnických škol. Ředitele i učitele znají osobně žáky i jejich rodiny. Vztah je více familiérní, důvěrnější, užší, neformální. Přispívá tak k přirozené komunikaci. U velkých městských škol je to již problém, neboť velký počet dětí nedovolí tak úzký a spontánní vztah rodiny a školy. Avšak i v těchto případech lze zachovat otevřenost. Můžeme se inspirovat ve Velké Británii kde se školy soustředí na prohloubení spolupráce například s úřady, policií, poskytovateli služeb a organizacemi pořádající programy prevence sociálně patologických jevů. Dále školy nabízí různé odpolední kurzy nejen pro žáky, ale pro rodiče. Zaměření kurzu se odvíjí od výsledků dotazníkových šetření která zjišťují, o co by rodiče měli zájem. Rodiče se tak například učí vázat květiny či pracovat s keramikou. Pro posílení zdraví dětí se můžeme setkat s tzv. snídaňovým klubem,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

kteřý motivuje také k včasné docházce do školy. V neposlední řadě jsou to aktivity školy během prázdnin, například letní prázdninové pobyty.

Ve výše zmiňovaných aktivitách hraje samozřejmě velkou roli osobnost učitele, neboť nepracuje pouze s žákem, ale celou rodinou. Neplní jen roli učitele, ale pomáhajícího, který řeší problémy i za rámec školy. Navíc tento moderní učitel je partnerem svých žáků, má proinkluzivní přístup, takže má velmi důkladně propracovanou pedagogickou diagnostiku a paralelně pracuje s několika individuálně vzdělávacími programy, školním vzdělávacím programem a zapojuje i prvky z minimálně preventivních programů. K tomu všemu ještě připomeňme tzv. standard kvality profese učitele, který se pokouší vymezit vlastnosti, dovednosti, schopnosti a znalosti ideálního učitele. Tento standard by měl učitele motivovat k dobré praxi, dávat mu zpětnou vazbu, nikoliv mu být jakýmsi dozorem. Je také otázkou, zda stačí pouze standard zaměřený na učitele. Nemělo by toto řešení být komplexní a zasazené v kontextu celého školství? Nepotřebuje spíše české školství tzv. školské standardy nebo standardy kvality škol? Můžeme se inspirovat jinou pomáhající profesí – sociálním pracovníkem a tzv. standardy kvality sociálních služeb, v nichž nalezneme řešení pro práci s osobními údaji, pravidla pro práci s dokumentací, perso-

nální rady i principy prezentace organizace. Standardy v praxi pak vyžadují přístup všech zúčastněných stran, které reagují systematicky, flexibilně a komplexně. Učitel není v procesu vzdělávání všespasitelný. Svou roli hraje i vedení školy a celková filozofie školy. Návrh standardu kvality profese učitele má stále „bílé“ místa. Nenalezneme zde informace o prevenci syndromu vyhoření (burnout), který je dle několika provedených výzkumů (Průcha, 2002) takřka součástí učitelství profese. Vyhořelý učitel rovná se špatný učitel, neboť již nemá sílu být dobrým pedagogem. Důsledkem burnoutu je dehumanizace a depersonalizace (Křivoňlavý, 2001), kdy učitel ztratí důležitý vztah k žákům i svému povolání, stává se citově oploštělý, chybí mu empatie. Velmi důležitá je prevence, psychohygiena i péče o fyzickou a duševní pohodu.

A budoucnost? Práce učitele bude stále více náročná, neboť školy se postupně stávají inkluzivními a zároveň otevřenými centry pro celou rodinu. Nemají „zavíračku“ po vyučování a pedagog funguje částečně i jako sociální pracovník. Nyní se Ministerstvo teprve vyvíjí, ale uvidíme, jakou budou mít učitelé podporu. Již krátce po volbách proběhla politická diskuse ohledně financí v rezortu školství. A měl by pedagog dostat přidáno? Asi ano, neboť má zásadní vliv na budoucnost naší společnosti, pomáhá formovat její občany i ty, kteří se zaslouží o historické mezníky.

O autorovi:

Mgr. Katarína Krahulová

Katarína Krahulová je absolventkou magisterského studia Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti studuje navazující doktorské studium pedagogiky. V letech 2008 – 2010 pracovala jako sociální pracovník v neziskové organizaci. Již třetím rokem spolupracuje s Akademií třetího věku při Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově. Realizuje zde seminář s názvem Filozofie stáří. Od května 2010 pracuje v Lize lidských práv jako pedagožka projektu Férová škola a souvisejících aktivit.

Zdroje:

www.ferovaskola.cz

- ČERMÁK, M. a kol. Jak se stát férovou školou I. Brno: Liga lidských práv, 2010. ISBN 978-80-903473-8-0.
- TANNENBERGEROVÁ, M., KRAHULOVÁ K. Jak se stát férovou školou II. Brno: Liga lidských práv, 2010. ISBN 978-80-87414-02-6.
- JANEBOVÁ-KUČEOVÁ, E. Otevírání školy všem dětem. Kladno: O.S. Aisis, 2008.
- KRÍVOHLAVÝ, J. Jak zvládat stres. Praha: Grada Avicenum, 1994. ISBN 80-7169-121-6.
- PRŮCHA, J. Učitel. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7